

FN

FAKTA.

Foto: FN/Jean-Marc Ferré

Flaggornas allé framför Palais des Nations, FN-kontoret i Genève, Schweiz.

FN:S ÖVERVAKNING AV MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER

Kommittéer granskar staternas MR-arbete

FN:s arbete med mänskliga rättigheter (MR) har utvecklats kontinuerligt sedan organisationen bildades 1945 och den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna antogs 1948. Trots stora svårigheter på många håll med att göra de överenskomna rättigheterna till verklighet pågår dagligen i FN-systemet ett omfattande och ovärderligt arbete med att övervaka och främja dem.

De mänskliga rättigheterna reglerar förhållandet mellan statsmakten och de enskilda människorna. De utgör en begränsning av statens makt över individen och slår samtidigt fast vissa skyldigheter för staten. Om en kränkning av de mänskliga rättigheterna sker är det i första hand den aktuella statens ansvar att se till att den enskilde får upprättelse. Men de mänskliga rättigheterna är en internationell angelägenhet och det är därför fullt legitimt för andra stater att framföra åsikter om och försöka påverka situationen i olika länder där rättigheter kränks.

När FN bildades 1945 var huvudaktörerna överens om att världssamfun-

det måste ta ett gemensamt ansvar för enskilda människors grundläggande rättigheter. Kommissionen för mänskliga rättigheter (som ersattes av FN:s råd för de mänskliga rättigheterna 2006) arbetade fram Den allmänna förklaringen om mänskliga rättigheter ("MR-deklarationen"). Deklarationen antogs av FN:s generalförsamling den 10 december 1948. Den stadgar i 30 artiklar de grundläggande rättigheter och friheter som varje människa har rätt att åtnjuta.

MR-deklarationen utgör idag en moralisk grundstomme av rättigheter för hela världen. Sedan dess antagande har

det i FN:s generalförsamling förhandlats fram och antagits ett antal juridiskt bindande konventioner om mänskliga rättigheter. En av de första som antogs var den internationella konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering, ICERD (1965). De mest omfattande MR-konventionerna som förhandlats fram i FN:s regi är Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter samt Konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, båda från 1966. Den allra senaste av FN:s MR-konventioner antogs 2006 och handlar om s k försvinnanden ("enforced disappearances"). Några av

Foto: FN/Violaine Martin

FN:s arbete med mänskliga rättigheter har sin bas i Genève i Schweiz. På bilden hålls ett särskilt event på temat migration med deltagande av studenter och författare.

MR-konventionerna har tilläggsprotokoll som förhandlats fram i efterhand och rör specifika frågor.

Ett land som ansluter sig till en FN-konvention förbinder sig att införliva reglerna i sin egen lagstiftning och att agera i enlighet med konventionens innehåll. Anslutningen till en konvention sker i två steg. Först signerar landet konventionen vilket betyder att man tillkännager att man avser att ansluta sig till den. Ett arbete med att se över lagar och regler så att de stämmer med konventionen inleds. När översynen är klar ratificerar man den vilket innebär att den upptas som en del av landets lag-

stiftning. Länder som har ratificerat en konvention kallas för konventionsstater.

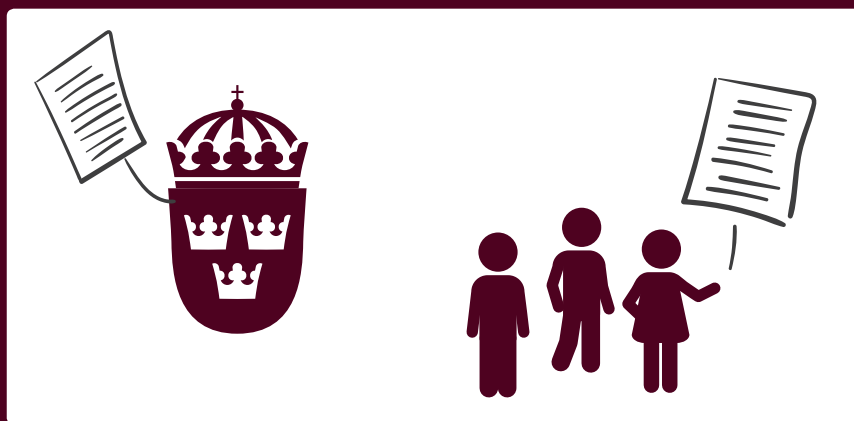
Det finns möjlighet att reservera sig mot delar av konventionstexten, något som många länder utnyttjar. Ett problem med detta är att innehållet i konventionen riskerar att urholkas om länder reserverar sig mot alltför många eller alltför viktiga bestämmelser. En av de konventioner som har flest reservationer är FN:s konvention om avskaffande av all form av diskriminering av kvinnor (CEDAW).

Nio av FN:s MR-konventioner – de s k kärnkonventionerna – har en kommitté av oberoende experter knuten till sig. Experterna sitter där i sin personliga

kapacitet och är inte representanter för något land. Kommittéernas uppgift är att regelbundet granska alla stater som anslutit sig till konventionen. I konventionstexten står det hur ofta detta ska ske, vanligtvis var fjärde år. Staterna måste då lämna en skriftlig rapport till kommittén där de redogör för hur arbetet med att förverkliga innehållet i konventionen fortlöper. Om kommittén anser att rapporten är oklar eller ofullständig får regeringen ta fram ett bättre underlag.

Ofta får kommittén också ta emot s k alternativrapporter eller parallellrapporter sammanställda av icke-statliga organisationer i det berörda landet. Dessa

FN granskar mänskliga rättigheter i Sverige

1. Regeringen skriver rapport.
2. Civilsamhällesorganisationer skriver rapporter.

har i dagsläget stor betydelse eftersom kommittéerna är överbelastade och har svårt att hinna kontrollera och bedöma alla uppgifter som de får av regeringarna. Utöver civilsamhällsorganisationers rapporter inhämtar kommittén också information från oberoende mellanstatliga institutioner och organisationer.

Efter att kommittén mottagit och granskat all information kallas statliga representanter till förhör där även representanter från det civila samhället har möjlighet att delta. På frivillig basis brukar även ett informellt möte med kommitténs experter och deltagare ur civilsamhällsorganisationerna som inlämnat parallellrapporter ordnas precis innan regeringsförhöret tar plats. Detta utgör ett viktigt forum för det civila samhället att kortfattat kunna presentera de viktigaste punkterna i sina rapporter och redogöra för vad de önskar att kommittén betonar särskilt under regeringsförhöret.

När granskningen av medlemsstaten är genomförd utfärdar kommittén en rad rekommendationer angående vad som bör förbättras i landet i fråga, både vad gäller lagstiftningen och den praktiska tillämpningen. Dessa rekommendationer, s k concluding observations, fastställs inom några veckor efter att det muntliga förhöret av medlemsstaten ägt rum. Rekommendationerna utgör ett viktigt underlag för regeringar när de ska utarbeta politiska och juridiska lösningar på de identifierade problemen. De används också inför nästa förhör då kommittén följer upp hur det gått med efterlevnaden av rekommendationerna

DET SVENSKA MR-NÄTVERKET

Sedan 1998 samordnar Svenska FN-förbundet ett nätverk med ett 60-tal civilsamhällsorganisationer som på olika sätt arbetar med mänskliga rättigheter. Nätverket sammanställer parallellrapporter till FN:s granskningskommittéer och till rådet för mänskliga rättigheter, bedriver påverkansarbete gentemot den svenska regeringen och anordnar seminarier som belyser aktuella MR-frågor. I nätverket samverkar civilsamhällsorganisationer som gemensamt vill framföra synpunkter på både FN:s och den svenska regeringens agerande i olika frågor som rör mänskliga rättigheter.

FN-förbundet har det övergripande samordningsansvaret för MR-nätverket men huvudansvaret för granskningsarbetet för varje kärnkonvention, och därmed parallellrapporteringen till FN:s granskningskommittéer, är fördelat mellan organisationerna.

Den internationella konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering (ICERD) är en av FN:s kärnkonventioner och

har en granskningskommitté knuten till sig. I "CERD-kommittén" sitter 18 politiskt oberoende experter från olika delar av världen. Stater som har anslutit sig till konventionen måste var fjärde år lämna in en rapport till kommittén om hur de uppfyller bestämmelserna.

I MR-nätverket ansvarar FN-förbundet för arbetet med ICERD och parallellrapporteringen till kommittén. I den senaste parallellrapporten från våren 2018 uppmärksammar FN-förbundet med stöd av 36 andra civilsamhällsorganisationer att tidigare rekommendationer från kommittén inte har följts av Sveriges regering. FN-förbundet betonar framför allt behovet av en nationell oberoende institution för mänskliga rättigheter, ökade kunskapsinsatser för svenska myndigheter för att motverka antalet ökade hatbrott, utredning av lagstiftningen rörande rasistiska/nazistiska organisationer och rasistisk/nazistisk propaganda, och säkerställandet av urfolks och nationella minoriteters rättigheter i Sverige.

från den förra granskningen.

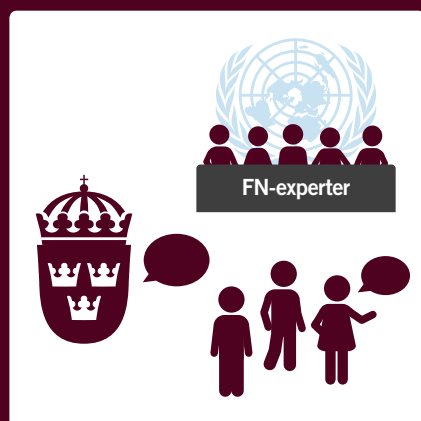
Kommitteernas sammanställning av rekommendationer används också i andra FN-forum där frågor om mänskliga rättigheter behandlas, bl a i FN:s råd för mänskliga rättigheter. Inte sällan ger en kommitté också en rekommendation till en medlemsstat som tidigare getts av en annan konventionskommitté. Detta belyser att alla mänskliga rättigheter hänger samman och att kränkningar av en rättighet påverkar en annan. Återkommande

rekommendationer i olika forum utgör också ett starkt påtryckningsmedel gentemot regeringar för att förmå dem att följa sina statliga förpliktelser.

MR-kontoret i Genève ger administrativt stöd till granskningskommittéerna. Svenskar som suttit med i en kommitté är bl a Peter Nobel (rasdiskrimineringskommittén), Elisabeth Palm (kommittén för medborgerliga och politiska rättigheter, den s k MR-kommittén) samt Krister Thelin (också MR-kommittén).

2. En FN-kommitté av oberoende experter granskar rapporterna, skaffar ytterligare underlag och gör research.

3. Regeringen förhörs av kommittén i Genève. Civilsamhällsorganisationer medverkar.

4. Kommittén sammanställer sina rekommendationer och skickar dem till regeringen.

ORDLISTA

RASISM – att behandla människor olika utifrån hur de ser ut eller att sprida föreställningar om att yttre kännetecken också innebär vissa egenskaper, ett visst intellekt etc.

RASDISKRIMINERING – varje skillnad, undantag, inskränkning eller företräde på grund av ras, hudfärg, härkomst eller nationellt eller etniskt ursprung som har till syfte att omindetgöra eller inskränka erkännande, åtnjutande eller utövande på lika villkor av mänskliga rättigheter och grundläggande friheter på politiska, ekonomiska, sociala, kulturella eller andra områden av det offentliga livet (ur Artikel 1, rasdiskrimineringskonventionen).

RASIFIERING – en term som används för att understryka att rastillhörighet är en konstruktion och inte ett biologiskt faktum. En rasifierad person blir av omgivningen förknippad med vissa egenskaper/beteenden p g a sitt ursprung.

RASPROFILERING – eller etnisk profilering är ett sätt för polisen att använda en persons

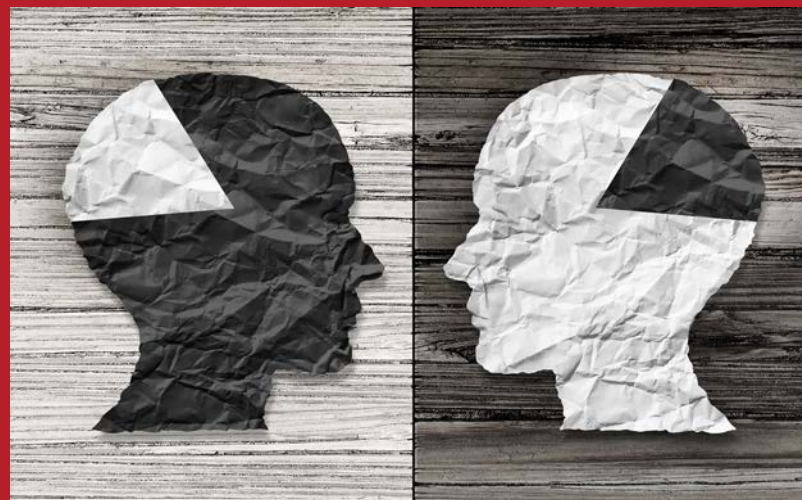

Foto: Moshfotostudio/umination

etnicitet, hudfärg eller ursprung för att utsätta personen för detaljerade undersökningar, kontroller eller utredningar.

ETNISK DISKRIMINIERING – negativ särbehandling på grund av tillhörighet till etnisk grupp (se rasdiskriminering).

AFROFOBI – rasism riktad mot människor med ursprung i Afrika söder om Sahara eller som

tillhör den afrikanska diasporan.

ISLAMOFABI – rasism riktad mot muslimer; en rädsla för islam med föreställningar om att islam som religion leder till ett negativt beteende.

ANTISEMITISM – rasism riktad mot judar och judendomen.

ANTIZIGANISM – rasism riktad mot romer.

DET HÄR KAN DU GÖRA:

Rasism, främlingsfientlighet och diskriminering är företeelser som riskerar att splittra våra samhällen och leda till rädsla, utanförskap, orättvisor och våld. Alla goda krafter behövs för att i stället skapa en positiv utveckling. Här är några förslag på vad DU kan göra:

Ladda ner "Reality Check"!

Utmana dina fördomar och normer genom att ladda ner spelet *Reality Check* – Sveriges första app mot rasism! Den går ut på att du följer unga i Sverige i deras upplevelser och erfarenheter av rasism, och därefter själv får agera och ta ställning i olika situationer präglade av diskriminering och rasistiska uttryck. Appen skapar en lättillgänglig plattform för att lyfta och diskutera frågor som många annars tycker är komplicerade.

Säg ifrån!

Vardagsrasism går ofta obemärkt förbi och bara du som möter det kan bidra till att sätta stopp för det. Om du hör ett rasistiskt skämt kan du t ex be personen förklara varför det är roligt. Ibland krävs det eftertanke för att förstå att det man sagt är olämpligt. Du kan även anmäla rasistiska kommentarer som du ser på sociala medier så att de blir granskade och tas bort. Var inte rädd för att skapa dålig stämning, rasism är aldrig okej!

Engagera dig!

Engagera dig i Svenska FN-förbundet och vårt arbete för mänskliga rättigheter och mot rasism! Vi arbetar både globalt och lokalt, från att rapportera till FN om hur Sverige följer internationella regler till konkret lokalt arbete med t ex inkludering i våra FN-föreningar eller utbildning om mänskliga rättigheter på skolor. Bli en del av det arbetet du också – *se fn.se!*

Bli medlem i FN-förbundet!

Ring 08-462 25 40 eller ansök på fn.se/medlem